

Nada Grčić-Zubčević
Dražen Rastovski
Joško Zubčević

ORGANIZACIJSKI OBLICI RADA U PODUCI NEPLIVAČA

1. UVOD

Današnji razvoj i napredak civilizacijskog društva nameće pojedincima sve veću potrebu različitih sposobnosti kako intelektualnih tako i fizičkih radi boljeg snalaženja, življenja, i korištenja svih blagodati današnjice. U takvom okruženju znanje plivanja osim primarne preventivne uloge ima sve veću ulogu kao primarna kulturna potreba svakog čovjeka.

Izgradnjom sve više bazena i modernih aquaparkova te gotovo obaveznog odlaska u vrijeme ljetnih vrućih dana na neku vodenu površinu (more, rijeka, jezero, bazen) svjesnost o potrebi znanja plivanja svakom danom je sve veća bez obzira na godine starosti. Na sreću sve veća je i mogućnost učenja plivanja jer na gotovo svakom plivalištu postoje organizirani tečajevi poduke neplivača bilo da su u organizaciji samog plivališta ili u pojedinim plivačkim klubovima. U daljnjem tekstu bit će navedene posebnosti organizacijskih oblika rada u poduci neplivača u pojedinim dobnim skupinama.

2. ORGANIZACIJSKI OBLICI RADA I DOBNE SKUPINE NEPLIVAČA

2.1. Poduka neplivača u dojenačkoj dobi

Mogućnost „učenja plivanja“ (navikavanja na vodu) djece dojenačke dobi pruža se roditeljima putem komercijalnih programa koji su prisutni već dvadesetak godina na plivalištima u većim gradovima (Grčić-Zubčević, 1997). Izgradnjom gotovo svakog novog bazena odmah se otvara mogućnost i provođenja takvih programa. U tim programima uz djecu dojenačke dobi aktivno sudjeluju i njihovi roditelji. Metodički organizacijski oblici rada takvih programa su posebno osjetljivi te se moraju dobro osmisliti i pripremiti svi programski sadržaji. Glavne karakteristike tih programa su obavezna dva učitelja plivanja (jedan u bazenu, a jedan izvan bazena) i male skupine djece (6-8 djece s roditeljima). Programe poduke neplivača dojenačke dobi možemo podijeliti na dva osnovna tipa: program učenja u Fredovom kolutu (Grčić-Zubčević i Šajber-Pincolić, 2000) i klasičan program „bebe ribe“.

2.2. Poduka neplivača u predškolskoj dobi

Djeca obuhvaćena predškolskim ustanovama ponekad imaju mogućnost da u okviru kineziološke kulture u dječjem vrtiću organizirano polaze poduku neplivača. Dječji vrtići ovisno o interesu roditelja organiziraju grupe zainteresirane djece koju vode na bazen u vrijeme rada vrtića. U tim aktivnostima često ne sudjeluju sva djeca već samo ona čiji su roditelji spremni sufinancirati ili financirati u potpunosti takav program. Programi se provode na bazenima ili plivalištima organiziranim od ustanova na kojim se provode. Često se ti programi nazivaju „Navikavanje na vodu“ jer se radi manjeg broja sati dolazaka na bazen, najčešće 5-10 ne može govoriti o programu učenja plivanja.

U zadnje vrijeme u sklopu dječjih vrtića izgrađuju se mali bazeni isključivo za poduku neplivača. Nažalost u nekim slučajevima bazeni nisu pristupačni za svu djecu polaznike tog vrtića već opet samo za djecu zainteresiranih roditelja koji financijski sudjeluju u aktivnosti. Djeca u tim vrtićima program polaze u vrijeme boravka u vrtiću.

Poduka neplivača u predškolskoj dobi najčešće se provodi izvan predškolskih ustanova gdje roditelji samostalnim odvođenjem ciljano uključuju djecu u tečajeve učenja plivanja u okviru bazenskih ustanova ili plivačkih klubova. Također ukoliko su djeca polaznici sportskih igraonica (malih sportskih školica i sl.) često odlaze na učenje plivanja u okviru igraonica koje zakupljuju termine na malim bazenima i sami provode program poduke neplivača sa svojim stručnim kadrom (kineziolozima).

2.3. Poduka neplivača u osnovnoškolskoj dobi

Provođenje poduke neplivača kao sadržaja Posebnih programskih zadataka nastavnog plana i programa TZK za osnovnu školu (MZOŠ, 2006) zakonska je obaveza svake osnovne škole. Školama je dana preporuka da program poduke neplivača provedu tijekom drugog ili trećeg razreda u trajanju od 20-30 sati, a provodi se kao izvanškolska aktivnost. Nadalje se navodi: „Ako u mjestu boravka učenika nedostaju prikladni objekti, preporučuje se školama da se poduka neplivača provodi za vrijeme provodi ljetovanja i zimovanja, odnosno organiziranim prijevozom učenika u mjesta gdje za to postoje uvjeti. Ako škola ima mogućnost plivanje nadalje može provoditi kao dopunsku, dodatnu ili izbornu nastavu“ (MZOŠ, 2006: 332-333). Znači poduka je neplivača u osnovnoj školi definirana kao izvannastavni i izvanškolski organizacijski oblik rada u osnovnom programu tjelesne i zdravstvene kulture.

U okviru zakonske obaveze škole u velikim sredinama gdje imaju na raspolaganju adekvatne zatvorene bazene organizirano odvođe djecu na poduku neplivača koja se održava u organizaciji programa ustanove. U takvim gotovo idealnim uvjetima poduka se može provoditi tijekom cijele školske godine.

Škole koje nemaju tu mogućnost mogu provoditi poduku neplivača u okviru škole u prirodi. Škola u prirodi se odvija izvan mjesta stanovanja i u praksi škole često biraju odredišta koja imaju bazene kako bi mogle obaviti i poduku neplivača. Škola u prirodi traje u pravilu do sedam dana i ako se radi po propisanom programu od 20 sati radi se o koncentriranoj nastavi. U takvom programu djeca imaju nastavu u prijedpodnevnim i poslijepodnevnim satima. Ovakav program iziskuje puno veću angažiranost djece, ali i učitelja plivanja (Rastovski, 2012).

Sljedeća mogućnost da škole provode poduku neplivača u sklopu ljetovanja koje se najčešće provodi na moru, ali se može provoditi i kraj drugih vodenih površina. Program ljetovanja najčešće traje desetak dana do dva tjedna pa se i poduka neplivača treba podrediti cjelokupnim aktivnostima ljetovanja. Otežavajući faktori poduke neplivača na ljetovanju su vremenski uvjeti, temperatura i karakteristike vode u kojoj se pliva (tok rijeke, mutno jezero, slano more). Prednosti ovakvog programa mogu sagledati se kroz veću motivaciju djece, njihovu samostalnost, i sudjelovanje u ostalim različitim sadržajima koji mogu doprinijeti uspjehu programa.

Rastovski (2012) je utvrđivao efikasnost dva modela rada poduke neplivača školske djece (9-11 godina) koje su polazila djeca iz iste županije. Jedan program se provodio u sklopu škole u zatvorenom bazenu u trajanju od 6 dana, a drugi u sklopu ljetovanja na moru u trajanju od 14 dana. Djeca su učila plivati po istom programu, ali u različitim organizacijskim oblicima rada. Ukupno 201 dijete je testirano putem kriterijskih tablica usvojenosti znanja plivanja (Grčić-Zubčević, 1996) i to na početku i kraju programa. Rezultati istraživanja su pokazali kako oba modela pokazuju dobre rezultate i prigodni su za poduku neplivača. Bolje rezultate ipak pokazuje poduka neplivača na ljetovanju. Model poduke neplivača u sklopu škole u prirodi je kraći i očito mu nedostaje vremenskog prostora za kvalitetniju provedbu.

2.4. Poduka neplivača u srednjoškolskoj dobi

Podučavanje neplivača u srednjoškolskim obrazovnim institucijama u okviru tjelesne i zdravstvene kulture rjeđe se provodi, a ovisi o interesu i angažiranosti profesora TZK i posebno o materijalnim uvjetima škole. Škole koje nemaju adekvatne dvorane za provedbu nastave TZK, a imaju bazen u svojim sredinama često koriste plivanje, a u okviru njega i poduku neplivača kao izvanškolski organizacijski oblik nastave za svoje učenike. Nastavu uglavnom provode njihovi profesori TZK.

Problematiku poduke neplivača u srednjim školama kod nas istraživalo je nekoliko autora (Leko, 1997; Dujmić i Mrgan, 2004; Markuš, 2006, 2008; i drugi). Leko (1997) uspoređuje napredak učenika policijske akademije koji su provodili poduku kao izvannastavni i izvanškolski oblik rada u njihovim centrima na moru. Jedna grupa je nastavu provodila u zatvorenom bazenu s morskom vodom, a druga grupa u moru. Program je bio identičan za obje grupe i provodio se kroz 20 sati.

Rezultati su pokazali kako je 80% polaznika poduke neplivača u bazenu na 17 satu preplivalo 50 metara dobrom kraul tehnikom, a u drugoj grupi su svi učenici preplivali 50 metara u 16 satu, ali kraul tehnikom bez pravilnog disanja. Autor zaključuje kako je potrebno 15-20 sati poduke neplivača da bi 80% učenika zadovoljilo kriterij znanja plivanja.

2.5. Poduka neplivača u mladenačkoj dobi (visokoškolskom obrazovanju)

Mlade osobe nakon punoljetnosti često završavaju svoje školovanje te ako žele naučiti plivati upisuju se na tečajeve učenja plivanja za odrasle osobe. Takvi tečajevi održavaju se gotovo na svim bazenima u organizaciji bazenske ustanove pod vodstvom profesionalnih učitelja plivanja.

Studenti u okviru svoje nastave TZK u velikim gradovima u većini slučajeva imaju mogućnost učenja plivanja što opet ovisi o „sluhu“ njihovih predavača TZK i materijalnim uvjetima visokog učilišta. Po mojim saznanjima plivanje i poduka neplivača u okviru nastave TZK više se provodi na visokim učilištima nego u srednjim školama. Vjerojatno je razlog tome dobra organiziranost predavača TZK kroz različite udruge i manjka prostora za provedbu nastave TZK. Nakon detekcije studenata neplivača oni se upućuju na tečajeve učenja plivanja organizirane od bazenskih ustanova ili ih podučavaju njihovi predavači TZK. U visokom obrazovanju s aspekta buduće struke posebno su važni Učiteljski fakulteti gdje na studijima za odgojitelje i učitelje razredne nastave ne bi smjelo biti neplivača. Možemo izdvojiti Učiteljski fakultet u Osijeku koji je nastavu plivanja i obuku neplivača uveo kao obavezan izborni predmet za sve odgojitelje i učitelje razredne nastave. Studenti osim što nauče i usavrše svoju tehniku plivanja osposobljeni su i za provođenje poduke neplivača.

Istraživanja na studentskoj populaciji radili su Fučkar Reichl, Gošnik i Špehar (2010, 2012a, 2012b), Gošnik, Špehar i Fučkar Reichl (2010) i drugi.

2.6. Poduka neplivača u starijoj odrasloj dobi

Odrasli neplivači ovisno o svojem interesu uključuju se u tečajeve učenja plivanja na bazenima u svojoj sredini u organizaciji bazenskih ustanova uz poduku profesionalno zaposlenih učitelja plivanja. Rad s odraslim osobama vrlo je zahtjevan za učitelje plivanja jer sadrži mnoge probleme. Počevši od velikog raspona starosti polaznika, psihičke neprilagođenosti vodenom mediju, raznih strahova, zdravstvenih problema i smanjenih motoričkih i funkcionalnih sposobnosti postavlja pred učitelje plivanja odgovoran zadatak. Ono što je pozitivno zasigurno je velika, snažna volja i motivacija koja pokreće odrasle neplivače da se prijave na tečajeve i njihova velika upornost da nauče plivati pa i kroz nekoliko tečajeva.

Istraživanja na populaciji odraslih neplivača starije dobi radili su Marinović (2008), Grčić-Zubčević (2010, 2012),

2.7. Poduka neplivača djece s poteškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom

Iako u sadržaju Posebnih programskih zadataka nastavnog plana i programa TZK za osnovnu školu (MZOŠ, 2006) piše: „Učenici s posebnim potrebama također mogu naučiti plivati. Za učenike oštećena sluha nema ograničenja, ali slušno pomagalo moraju odložiti prije ulaska u bazen. Učenici s motoričkim poremećajima trebaju najčešće pomoć druge osobe pri ulasku i izlasku iz bazena, ali mogu naučiti plivati. Učenici oštećena vida trebaju pomoć druge osobe pri ulasku i izlasku iz bazena, ali mogu naučiti plivati.“ (MZOŠ, 2006: 333). Učenici s poteškoćama u razvoju najčešće ne prisustvuju obaveznoj poduci neplivača organiziranoj kao izvannastavnom i izvanškolskom obliku nastave TZK često radi nerazumijevanja sredine i poteškoća dolaženja, obavezne pomoći posebne osobe i samog rada u bazenu. Za takve učenike potrebna je posebna osoba koja bi s njima boravila u bazenu tijekom učenja plivanja što iziskuje posebnu organizaciju te koordinaciju roditelj, škola, bazen.

Plivački klubovi danas nerijetko prihvaćaju djecu s posebnim potrebama i osobe s invaliditetom u plivački sport ali jedinio se zagrebački Plivački klub „Natator“ bavi isključivo takvom populacijom s kojima sustavno provodi poduku neplivača, usavršavanje znanja plivanja i plivačke treninge. Također provodi poseban program učenja plivanja po Halliwick konceptu poznatom mu svijetu.

Istraživanja na poduci neplivača na populaciji djece s posebnim potrebama rade Groleger Sršen, Vrečar i Vidmar (2010) i Sršen (2012). Istraživanja na ovoj populaciji su vrlo zahtjevna obzirom na različitost dijagnoza i njihovih motoričkih mogućnosti.

3. ZAKLJUČAK

Provođenje poduke neplivača zbog svoje ogromne važnosti u svim segmentima čovjekova života može se i treba provoditi od najranije mladosti pa sve duboke starosti. Ovisno o dobi u kojoj se provodi koriste se i specifični organizacijski oblici rada kako bi poduka bila svrsishodna i najučinkovitija.

4. LITERATURA

1. Dujmić, B., J. Mrgan (2004) Razlike u nekim motoričkim postignućima u plivanju između učenika Gimnazije i Obrtničke škole Sisak. Sport za sve, (22) 39, 54-56.
2. Fučkar Reichl, K., J. Gošnik, N. Špehar (2012) Analiza utjecaja na znanje plivanja kod studenata Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Zbornik radova 12. Hrvatskog savjetovanja o obuci neplivača

- „Individualizacija rada u području obuke neplivača“ Rijeka, 18.-20 - listopad 2012, str. 61-65.
3. Fučkar Reichl, K., J. Gošnik, N. Špehar (2012) Validacija skale procjene plivačkog znanja na populaciji studenata/ica Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Zbornik radova 12. Hrvatskog savjetovanja o obuci neplivača „Individualizacija rada u području obuke neplivača“ Rijeka, 18.-20 - listopad 2012, str. 61-65.
 4. Gošnik, J., Špehar, N., K. Fučkar-Reichl (2010) Procjena plivačke sigurnosti studentica na tri učilišta u Zagrebu, Ljubljani i Beogradu. Sport za sve, (28) 63: 65-68.
 5. Grčić-Zubčević, N. (1996) Efikasnost različitih programa te mogući čimbenici uspješnosti učenja plivanja. (Doktorska disertacija), Zagreb: Fakultet za fizičku kulturu Sveučilišta u Zagrebu.
 6. Grčić-Zubčević, N. (1997) Učenje plivanja beba. Sport za sve, 15(11): 13-15.
 7. Grčić-Zubčević, N., D. Šajber Pincolić (2000) Fredov kolut za učenje plivanja. Sport za sve, glasnik Hrvatskog saveza za sportsku rekreaciju, 18 (23): 60-61.
 8. Grčić-Zubčević, N. (2010) Metodički organizacijski oblici rada u području poduke neplivača odraslih osoba. Sport za sve, glasnik Hrvatskog saveza sportske rekreacije, Zbornik radova 11. Hrvatskog savjetovanja o obuci neplivača, Orahovica 21.-23.11.2010. str. 20-25.
 9. Groleger Sršen, Vrečar i Vidmar (2010) Halliwick koncept učenja plivanja in ocnjivanje plavalnih veščin. Rehabilitacija, (9) 1.
 10. Leko, G. (1997) Učenje plivanja učenika starije školske dobi. Sport za sve (15)11:20-21.
 11. Marinović, V. (2008) Antropološke, metodičke i stručne pretpostavke rada u području obuke neplivača s odraslim osobama. Sport za sve: Zbornik radova (ur. M. Relac) 10. hrvatskog savjetovanja o obuci neplivača, Koprivnica 6-8.11.2008.
 12. Markuš, D. (2006) Znanje plivanja učenika i učenica Tehničke, industrijske i obrtničke škole Čakovec. Sport za sve, 24 (izv. broj): 43-44.
 13. Markuš, D. (2008) Obuka neplivača kao fakultativna nastava u Tehničkoj, industrijskoj i obrtničkoj školi Čakovec. Sport za sve, 26 (izv. broj): 34-36.
 14. MZOŠ (2006) Nastavni plan i program za osnovnu školu. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.
 15. Rastovski, D. (2012). Model rada – čimbenik uspješnosti poduke neplivača. (Magistarski rad), Zagreb: Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
 16. Sršen, A. (2012) Individualizacija rada u području obuke plivanja osoba s invaliditetom. Zbornik radova 12. Hrvatskog savjetovanja o obuci neplivača „Individualizacija rada u području obuke neplivača“ Rijeka, 18.-20- listopad 2012, str. 22-27.